

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Afghanistan

Kvinneres bevegelsesfrihet

29. mai 2020

© Landinfo 2020

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentesreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report highlights the freedom of movement for Afghan women, both in Afghanistan and abroad. It is primarily the woman's family that defines a woman's room for maneuver and mobility. The degree of freedom of movement also depends on geographical, cultural and social conditions.

Migration is a family matter, and the decision to migrate is normally rooted in the extended family. In the event that the family does not travel together, it is the men who migrate. Marriage and family reunification are the main causes of women's migration.

A single woman normally does not have access to neither the financial nor human resources required to travel out of the country. It appears that Afghan women travel to Europe legally by air to attend courses or training. Some women fail to use the return ticket and instead apply for protection.

Sammendrag

Dette notatet belyser afghanske kvinners bevegelsesfrihet, både innad i Afghanistan og utenfor landet. Det er først og fremst kvinnens familie som definerer en kvinnes handlingsrom og mobilitet. Graden av bevegelsesfrihet avhenger også av geografiske, kulturelle og sosiale forhold.

Migrasjon er et familieanliggende, og beslutningen om å migrere er normalt forankret i storfamilien. I de tilfellene hvor ikke hele familiegrupper reiser, er det mennene som migrerer. Ekteskap og familiegjenforening er de viktigste årsakene til kvinners migrasjon.

En enslig kvinne har normalt ikke tilgang til hverken de økonomiske eller menneskelige ressursene som kreves for å reise ut av landet. Det forekommer at afghanske kvinner reiser lovlig til Europa med fly, for å delta på kurs eller opplæring. Enkelte unnlater å benytte returbilletten, og søker i stedet om beskyttelse.

Innhold

1	Innledning	6
2	Bakgrunn.....	7
3	Kvinneres bevegelsesfrihet i Afghanistan	7
3.1	Tilgang til skole og arbeid.....	8
4	Hvilke forhold avgjør en kvinnes bevegelsesfrihet?	9
4.1	Familien.....	9
4.2	Kvinnens alder	10
4.3	Etnisitet	11
4.4	Sosioøkonomiske forhold.....	12
4.5	Urbane og rurale områder	12
4.6	Sikkerhetssituasjonen.....	13
4.7	Lovverket.....	14
5	Kvinner og migrasjon	15
5.1	Ulike scenarier	17
5.2	Kan en kvinne reise smuglerruta alene til Europa?	18
5.3	Tilpasning til vestlig asylpraksis?.....	19
6	Referanser	21

1 Innledning

Dette notatet omhandler afghanske kvinners bevegelsesfrihet. Fokuset er både kvinners mulighet til å bevege seg internt i Afghanistan og ut av landet. Spørsmål som notatet forsøker å belyse er om en afghansk kvinne kan gå alene til basaren, om hun kan reise til nabobyen for å besøke slektninger, og om det finnes afghanske kvinner som reiser til provinshovedstaden uten mannlig nettverk og beskyttelse.¹

Notatet forsøker videre å belyse kvinner og migrasjon. Er det mulig å forestille seg at en afghansk familie tillater at en av deres kvinner reiser smuglerruta til Europa uten at hun er i følge med en mannlig slektning? Kan det være afghanske kvinner som trosser egen familie og reiser til Europa uten deres samtykke og tillatelse? Hvordan finansierer de eventuelt reisen, og hvordan får de tilgang til smuglernetverkene? Landinfo skrev en respons om disse problemstillingene i 2015. Dette temanotatet er en oppdatering og utbygging av nevnte respons.²

Notatet bygger på tilgjengelig skriftlig materiale, i tillegg til muntlige kilder. Det foreligger relativt lite tilgjengelig skriftlig informasjon om temaene som dette temanotatet har til hensikt å belyse, særlig hva gjelder kvinner og migrasjon. Det er begrenset med forskning og analyser, av både kvantitativ og kvalitativ karakter. Et unntak er en studie med fokus på kvinnelige migranter gjennomført av Mixed Migration Centre i 2018 – men utvalget av afghanske kvinner i studien er relativt lite, og dreier seg om kvinner som har migrert sammen med andre familiemedlemmer.

De fleste muntlige kildene er afghanere bosatt i Afghanistan, og som er godt forankret i den lokale, afghanske kulturen. Kildene har bidratt med egne erfaringer og generell kunnskap om det afghanske samfunnet. De muntlige kildene er anonymisert, deres navn og eventuelle organisasjonstilknytning oppgis ikke. Dette er for å beskytte kildene.

Hvorvidt afghanske kvinner, uten en mannlig beskytter, reiser smuglerruta til Europa er et sensitivt spørsmål. Kontroll over familiens kvinner er viktig i afghansk kontekst, og det kan påføre familien vanære og skam dersom et familieoverhode ser seg tvunget til å tillate at en kvinne reiser ulovlig ut av landet. Samtidig er mange afghanske familier i en vanskelig situasjon, både økonomisk og sikkerhetsmessig. Migrasjonsviljen er svært høy. Det kan, i enkelte tilfeller, bidra til grenseoverskridende beslutninger og adferd.

¹ Dersom hun reiser sammen med et mannlig familiemedlem, har hun beskyttelse og er ikke er å anse som enslig.

² Den opprinnelige responsen omhandlet også kvinners tilgang til skilsmisse. Landinfo utarbeidet i 2019 et eget notat om skilsmisse i Afghanistan (2019a) og det er derfor ikke fokus på skilsmisse i dette notatet.

2 Bakgrunn

Under Taliban-regimet var kvinner utestengt fra skolegang og deltakelse i arbeidslivet, og de var underlagt strenge reguleringer av adferd og klesdrakt. Det var påbud om at kvinner i det offentlige rom måtte være helt tildekket, som regel med burka, og ledsaget av en mannlig slektning. Overtredelse av reguleringene medførte sanksjoner fra det religiøse politiet.

Etter Talibans fall høsten 2001 har kvinners formelle rettigheter blitt styrket, blant annet gjennom grunnloven av 2004, hvor prinsippet om at kvinner og menn skal ha like rettigheter er nedfelt. Jenter har lovfestet rett til skolegang, og det er ingen formelle begrensninger i kvinners bevegelsesfrihet eller tilgang til lønnet arbeid.

Kvinner innehar flere statlige lederposisjoner, og en andel (20 prosent) av setene i parlamentet er øremerket kvinner. Afghansk offentlighet har enkelte tydelige, uredde og sterke kvinnestemmer som respekteres i brede lag av befolkningen. Sima Samar, som var landets første kvinneminister og senere leder av Afghanistan Independent Human Rights Commission (AIHRC), er en slik stemme. I deler av landet, og i særdeleshet i de urbane sentrene, har kvinner utvilsomt fått større bevegelsesfrihet de siste årene. Kommunikasjonsmønsteret er endret, og de fleste kvinner, både i byer og på landsbygda, disponerer eller har egen mobiltelefon. Den urbane middelklassen, også kvinner, benytter i økende grad moderne kommunikasjonsteknologi og sosiale medier (Arian 2017). Særlig er bruk av applikasjonen WhatsApp utbredt blant alle lag av befolkningen (kvinneaktivist i Kabul, oktober 2019).

På tross av enkelte framskritt er kvinner underrepresentert, og det er menn som har beslutningsmyndighet og makt på alle offentlige og private arenaer. Hverdagen for de fleste afghanske kvinner er svært vanskelig. Det hevdes at Afghanistan er ett av verdens farligste land å bo i for kvinner; ifølge en undersøkelse gjennomført av Thomas Reuters Foundation (2018) er kun India farligere. Undersøkelsen har fokus på blant annet tilgang til helsetjenester og økonomiske ressurser, omfang av diskriminering, samt om kvinner er utsatt for seksuelle overgrep og menneskehandel. De aller fleste kvinner har ikke innflytelse på valg av ektefelle, de inngår ekteskap i svært ung alder og mange utsettes for vold i hjemmet uten at saken anmeldes eller rapporteres.

3 Kvinners bevegelsesfrihet i Afghanistan

Det er stor avstand mellom kvinners formelle rettigheter på den ene siden, og afghansk kultur og sosial praksis på den andre. Afghanistan er et utpreget patriarkalsk samfunn, og det er en utbredt oppfatning at kvinner er menns eiendom (Emadi 2005, s. 169). I henhold til sharia har mannen forsørgelsesplikt, mens kvinners ansvar og forpliktelse er knyttet til den daglige driften av

hjemmearenaen: «[...] men inhabit the public sphere, women the private» (Gopal 2014).

Kvinner identifiseres gjennom deres forhold til menn – som kone, mor, datter eller søster. Viktige merkedager i en kvinnes liv, som jubileer, begravelser og fødsler, markeres innenfor familiens fire vegger. Selv på gravstedet omtales kvinnen som kone eller datter av en mann, og ikke med hennes eget navn (Saifa & Ahuja 2017; Arian 2017). Et barns tazkera inneholder opplysninger om navnet på far og farfar, men navnet på barnets mor fremkommer ikke. Heller ikke en fødselsattest oppgir informasjon om barnets mor (Landinfo 2020, s. 27).

Mannen er familiens overhode, og er ansvarlig for å ivareta familiens ære og status. Ære er nært knyttet til familiegruppens kvinner, og deres adferd påvirker hele storfamiliens omdømme. Kvinner må derfor beskyttes slik at de ikke gis anledning til å begå usømmelig adferd. Kjønnsegregeringen er sterk, og rommet for kvinners tilstedeværelse og opptreden i det offentlige rom er begrenset.

Alle afghanske kvinner har, i større eller mindre grad, begrenset bevegelsesfrihet. Dersom kvinnen er sammen med en nær slektning, *mahram*, øker bevegelsesfriheten. Personkretsen som kan være mahram er mannlige slektninger som kvinnen i henhold til sharia ikke kan gifte seg med, og omfatter hennes far, brødre, biologiske onkler og nevøer (UNAMA 2013). En ung mann som har kommet i puberteten,³ eller har fylt 15 år, kan ta ansvaret det innebærer å være mahram. Kravet om alder og modenhet synes ikke å være absolutt. Det ble under Taliban-regimet rapportert om at kvinner som tippet på gaten, var ledsaget av langt yngre sønner for å oppfylle kravet om mahram (Utlendingestyrelsen, Dansk Flygtningehjelp & Utlendingsdirektoratet 2001, s. 33).

Hvis hun er sammen med én eller flere kvinner, bidrar det normalt til å øke bevegelsesradiusen, men kan ikke erstatte en mannlig ledsager (samtale i Kabul, oktober 2013).

3.1 Tilgang til skole og arbeid

Mens det i årene da Taliban hadde sentralmakten var forbud mot at jenter gikk på skole og at kvinner var i lønnet arbeid, har det i årene etter 2001 skjedd til dels store endringer på disse områdene. Tall fra afghanske myndigheter viser at i 2017/2018 var om lag ni millioner barn skrevet inn i skolen, nesten 40 prosent av disse var jenter. Det betyr at om lag 3,6 millioner jenter går på skole (Rahim & Zucchini 2019). Å bo i en by dobler sannsynligheten for at barnet går på skole. Det er et fåtall som fullfører grunnskolen, og særlig stort er frafallet for jentene. Bare én av fem jenter fullfører grunnskolen (se Landinfo 2018, s. 14-19).

³ I afghansk kontekst markerer puberteten overgangen fra barn til voksen.

Antallet kvinner som tar høyere utdanning øker; myndighetenes tall for 2018 viser en økning på 7,2 prosent sammenlignet med tidligere år. Til sammen studerer 100 000 kvinner på universitet eller høyskole. De kvinnelige studentene utgjør om lag en fjerdedel av studentene. Majoriteten utdanner seg innen helse og pedagogikk, men kvinner er også representerte innen fag som juss og økonomi (NSIA 2019, s. 55 - 63).

Samtidig er analfabetismen blant kvinner fortsatt svært høy, og kun 20 prosent av kvinnene kan lese og skrive. Det er store forskjeller mellom by og land (CSO 2018, s. 173). Selv om det ikke er formelle hindringer mot at kvinner har lønnet arbeid, er det kun ti prosent av kvinnene som deltar på arbeidsmarkedet (se Landinfo 2018a, s. 16, 17). Yrkesaktive kvinner bor hovedsakelig i de store byene. Majoriteten av afghanske kvinner utfører ulønnet, hjemmebasert arbeid; de gjør husarbeid, og har ansvar for tilsyn og omsorg av barn og eventuelt syke og sårbare familiemedlemmer.

Begrenset bevegelsesfrihet og lav yrkesdeltakelse er to sider av samme sak. Yrkesaktive kvinner må komme seg til og fra arbeidet. Det er ingen formelle hindringer mot at kvinner arbeider eller at de kjører bil. Noen hundre kvinner tar hvert år førerkort i de store byene, på tross av at det er mangel på kvinnelige kjørelærere (Pajhwok 2019). Den største barrieren for kvinnelige sjåførere er av kulturell art; de vekker stor oppmerksomhet, også i en relativt moderne storby som Mazar-e Sharif. Det samme gjelder for kvinnelige syklistere (samtale med NGO i Balkh, oktober 2019).

4 Hvilke forhold avgjør en kvinnes bevegelsesfrihet?

Hovedbildet er at alle afghanske kvinner, både i urbane og rurale områder, er underlagt begrensninger i bevegelsesfriheten. Samtidig er Afghanistan et mangfoldig og sammensatt land, og afghanske kvinner utgjør ingen enhetlig gruppe. Det er derfor stor variasjon, og graden av bevegelsesfrihet avhenger av en rekke faktorer – som geografiske, kulturelle og sosiale forhold. Den varierer på bakgrunn av hva slags bevegelse det er snakk om – dreier det seg om å handle i nærmeste basar, en reise til nærmeste landsby eller til provinshovedstaden? Kvinnens personlige ressurser, hvorvidt hun har utdanning og inntekt, spiller også inn.

4.1 Familien

Det er først og fremst kvinnens familie og familiens mannlige overhode som definerer kvinnens handlingsrom og mobilitet. «Family attitudes, not government guarantees, decided the future of girls», skrev Afghanistan-kjenneren Nancy Dupree i 1984 (Johnson & Leslie 2004, s. 33), og uttalelsen gir fortsatt en korrekt

beskrivelse av virkeligheten. Dersom familien gir aksept for det, kan en kvinne ta utdanning, ha lønnet arbeid og til en viss grad bevege seg alene i det offentlige rom. I mange urbane sentre har et relativt stort antall kvinner familiens aksept for å bevege seg i det offentlige rom uten mannlig beskytter. Hun kan bevege seg til og fra arbeids- og studiested, og hun kan gjøre innkjøp. Det er imidlertid ikke aksept for at en kvinne går alene på tehus (chai khana) eller til et spisested.

Familier har ulike grenser, og rammene for kvinnenens bevegelsesfrihet avgjøres på bakgrunn av familiens holdninger og lokale forhold. De fleste familier, også de mest moderne og liberale, motsetter seg at en kvinne reiser alene fra hjemstedet til en annen by eller tettsted. Dette bekreftes av en lokalansatt kvinne ved en internasjonal organisasjon (e-post 2020); dersom kvinnen skal reise til nærmeste by, krever familien at hun reiser sammen med en mann som kan beskytte henne. Men det finnes enkelte unntak blant de høyere lag i befolkningen.

Kvinner som reiser alene må, som hovedregel, ha tillatelse fra en far, bror eller ektemann. Ifølge en kvinneaktivist i Herat (samtale august 2019) tilhører det sjeldenhetene at en kvinne reiser alene på buss eller fly. I samtale med Landinfo i 2013, opplyste en lokal kilde som var ansatt i en lokal kvinneorganisasjon, at enkelte familier tillater at familiens kvinner reiser alene internt i Afghanistan med fly, men de tillater ikke at hun reiser landeveien alene. Kilden forklarte at hvis hun selv skulle på jobbreise til en annen del av landet og bo på hotell, forutsatte det at hun var ledsaget av en mannlig slektning (samtale i Kabul, oktober 2013). Lederen for en kvinneorganisasjon (samtale i Kabul, mai 2017) har tillatelse til å delta på kurs og konferanser i India, som familien anser å være tilstrekkelig trygt uten en mannlig beskytter. Hvis hun, derimot, skal bo på hotell i Afghanistan, krever familien at hun har en mahram.

4.2 Kvinnens alder

Eldre kvinner er underlagt noe mindre sosial kontroll enn kvinner i fruktbar alder, og har dermed større bevegelsesfrihet. Det er generelt større aksept for at eldre kvinner beveger seg alene uten mannlig beskyttelse.

«Eldre» er i denne sammenhengen ikke bare knyttet til alder, men også til sivilstatus og livsløp. Alder forbindes med erfaring og klokskap i Afghanistan, det gjelder særlig for menn, men til en viss grad også for kvinner. Normalt anses en kvinne som har fått barnebarn å være eldre. Afghanske kvinner gifter seg og får barn tidlig, og normalt er en kvinne på 55 år å anse som «eldre». Selv om det er menn som primært har beslutningsmyndighet, kan enkelte eldre kvinner ta stilling til om en yngre kvinne eksempelvis kan gå til basaren. Eldre kvinner har en særlig makt og myndighet overfor sine svigerdøtre. Kvinner som oppfattes som ulydige mot svigermor eller andre eldre kvinner, kan bli utsatt for voldelige reaksjoner (internasjonal organisasjon, e-post 2020; kvinneorganisasjon, samtale i Kabul mai 2017).

4.3 Etnisitet

Afghanistans topografi har medført at folkegrupper tradisjonelt har levd isolert fra hverandre. På den bakgrunn finnes en rekke etniske grupper i landet med ulik historie, språk og kultur. Felles for alle gruppene er at de er muslimer, og at ære og kontroll over familiens kvinner er viktig for familiegruppens anseelse lokalt.

Tilbøyeligheten til å sende jenter på skole viser at det finnes betydelige etniske forskjeller; i de pashtunske områdene, særlig på landsbygda, går få jentebarn på skolen, mens bildet er motsatt i hazaraprovinsene (Landinfo 2018, s. 17). Hazaraene har tradisjonelt vært opptatt av jenters skolegang, også under Taliban-regimet (Suleman & Williams 2003, s. 12). Deres makt og innflytelse har økt etter Taliban-regimets fall, og både kvinner og menn er overrepresentert innen høyere utdanning. Hazaraer støtter statsbyggingsprosjektet, de er godt organisert, bruker stemmeretten ved valg og har forbedret sin posisjon innen politikk og administrasjon. Det gjelder også for den kvinnelige delen av befolkningen (Minority Rights Group u.å.).

Hazaraene beskrives av ulike kilder som den mest liberale folkegruppen i Afghanistan. Selv om det er variasjon blant hazara-befolkningen, er det grunnlag for å hevde at hazara-kvinner – på generelt grunnlag – har større frihet enn kvinner som tilhører andre etniske grupper (Minority Rights Group u.å.). Det er likevel slik at ære er viktig for hazaraene. Hazara-kvinner er også, uavhengig av utdanningsnivå og bosted, underlagt betydelige begrensninger i bevegelsesfriheten.

En kvinneaktivist, som selv er pashtuner, hevdet i møte med Landinfo (oktober 2019) at det er store forskjeller på hvilke begrensninger de ulike etniske gruppene legger på kvinners bevegelsesfrihet. Eksempelvis er det i hovedsak hazara-kvinner som får tillatelse av sin familie til å delta på kompetansebyggende tiltak eller studier i utlandet, mens det normalt er utenkelig for en pashtunsk familie å gi slik tillatelse. Heller ikke tadsjiker og usbekere tillater det.

Talibans verdensanskuelse er nær beslektet med pashtunsk kultur og æreskodeks. For kvinner på den pashtunske landsbygda har det vært marginale forskjeller på bevegelsesfriheten og livssituasjonen under skiftende politiske regimer og makthavere, lokalt og sentralt. Det sies at første gang en pashtunsk kvinne går inn i sin ektemanns hus, er hun ikledd hvitt bryllupsantrekk. Første gang hun forlater huset er hun også kledd i hvitt, som er fargen på det muslimske liksvøpet (Gopal 2014, s. 76).

Generelt vil de øvrige etniske gruppene befinne seg i spennet mellom hazaraene og pashtunerne.

4.4 Sosioøkonomiske forhold

Graden av handlingsrom for kvinner beveger seg også langs en sosioøkonomisk akse; bevegelsesfriheten til kvinner som tilhører den utdannede middelklassen er normalt større enn i andre deler av befolkningen, men heller ikke for denne kategorien kvinner er den ubegrenset. Familiens omdømme er det primære også for dette sjiktet, men ulike familier har ulike grenser. En velutdannet kvinneaktivist i Herat fortalte i møte med Landinfo (august 2019) at hun har god støtte fra familien sin. Hennes 14 år gamle bror er med som anstand når hun deltar på møter og konferanser. Lederen for en lokal NGO i Balkh-provinsen (samtale Balkh, oktober 2019) tar buss fra Mazar-e Sharif til Kabul, men ikke alene. Hun reiser sammen med kollegaer eller slektninger. Dersom hun tar fly, kan hun reise alene.

Undervisningen ved universitet og høyskole er normalt ikke kjønnssegregert, og kvinner som tar høyere utdanning, har en bevegelsesfrihet som er utenfor rekkevidde for de fleste afghanske kvinner. Det finnes enkelte studenthjem for kvinnelige studenter og disse er strengt kjønnssegregerte. Slike studenthjem er tilknyttet utdanningsinstitusjoner i de urbane sentrene. I 2018 bodde i overkant av 8000 kvinner på studenthjem. Andelen kvinner på studenthjemmene har økt de siste årene og utgjør nå tolv prosent (NSIA 2019, s. 66, 67). Landinfo antar at kvinner som tar høyere utdanning i Afghanistan, hovedsakelig tilhører høyere sosiale lag av befolkningen og den utdannede middelklassen.

Kvinner som tilhører den absolutte eliten i samfunnet, har større bevegelsesfrihet enn afghanske kvinner generelt. Det kan dreie seg om kvinner som har en posisjon i egenskap av å være folkevalgt, eksempelvis parlamentsmedlem eller minister, eller andre høytstående og svært godt betalt jobber. Disse kvinnene har midler til å betale for egen sjåfør og sikkerhetspersonell (internasjonal organisasjon, e-post 2020).

4.5 Urbane og rurale områder

I de store byene og urbane sentrene, eksempelvis Kabul, Mazar-e Sharif og Herat, kan kvinner bevege seg alene i det offentlige rom uten mannlig ledsager forutsatt at familien hennes gir sin aksept for dette. Andelen jenter som går på skole og tar utdanning, samt yrkesaktive kvinner, er betydelig høyere enn på landsbygda (CSO 2018, s. 152).

Det harde klimaet og den krevende topografien med store fjellområder bidrar til å begrense kvinners bevegelsesfrihet. Den afghanske landsbygda er sammensatt, og det er forskjeller på situasjonen i det pashtunske beltet i sør og sørøst og andre områder i landet. En afghansk kvinne som arbeider i en lokal kvinneorganisasjon (oktober 2013), forklarte at normalt kan en kvinne på landsbygda gå alene til det lokale markedet og gjøre innkjøp, men hun kan ikke forlate landsbyen uten følge.

På landsbygda kan avstanden til nærmeste befolkningscenter eller basar, i seg selv, utgjøre en hindring for kvinnens bevegelsesfrihet.

I andre områder deltar kvinner i arbeid på markene. Normalt arbeider flere familiemedlemmer sammen, og kontrollen over familiens kvinner ivaretas selv om hun deltar i inntektsgenererende arbeid. I de mest konservative områdene på den pashtunske landsbygda er det få kvinner å se i det offentlige rom. Dersom hun likevel skal bevege seg utenfor familiesfæren, er det en forutsetning at hun har en mahram (kvinneorganisasjon, samtale i Kabul mai 2017).

Mange provinser i landet er sammensatt. Eksempelvis har provinsen Balkh enkelte distrikter som er svært konservative, og de har stor tilstedeværelse av Taliban, mens de urbane områdene er blant de mest liberale i landet. Kvinner som arbeider i NGOer tilpasser seg dette ved å skrive klesdrakt og sørge for å ha mannlig ledsager ved besøk til de mest konservative distriktene. Kvinner blir ikke undersøkt og kroppsvisitert av Taliban når de er på reise i provinsen (samtale med lokal NGO, oktober 2019).

4.6 Sikkerhetssituasjonen

Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er flytende og uforutsigbar. Den væpnede konflikten mellom afghanske myndigheter og militante opprørere rammer sivile, og også kvinner blir tilfeldige ofre for konfliktrelatert vold. Det er særlig tilfellet i områder hvor myndighetene ikke har kontroll, hvor ulike opprørsgrupper og militser råder grunnen, og i omstridte områder med bakkekamper og trefninger. Men også i byene bidrar en vanskelig sikkerhetssituasjon og kriminalitet til å begrense sivile afghaneres bevegelsesfrihet. Det gjennomføres komplekse angrep og selvmordsangrep i mange av de store byene, og slike angrep rammer vilkårlig – inkludert kvinner og barn. Kvinner er videre sårbare for kriminalitet. Lederen for en kvinneorganisasjon fortalte til Landinfo i 2017 (samtale i Kabul) at familien tillot henne å være ute til klokken 18. Bakgrunnen for begrensningen var at hun hadde blitt ranet to ganger og frastjålet to mobiltelefoner.

I 2019 registrerte FN i Afghanistan (UNAMA) til sammen 10 392 sivile ofre i konfliktrelatert vold. Av disse ble om lag 3500 sivile drept og de øvrige såret. Andelen kvinnelige ofre økte med fire prosent fra 2018. I 2019 ble 345 kvinner drept og 857 såret. En relativt stor andel av disse var ofre for selvmordsangrep (UNAMA & OHCHR 2020, s. 6, 9).

Den 29. februar 2020 undertegnet Taliban og USA en avtale. Intensjonen i avtalen er å legge til rette for tilbaketrekking av de internasjonale styrkene, bidra til en reduksjon i voldsnivået, og fremme forhandlinger mellom afghanske myndigheter og Taliban om en varig fredsavtale. Det er stor usikkerhet knyttet til gjennomføringen av avtalen. Det er mye turbulens på myndighetssiden etter presidentvalget i september 2019, og voldsnivået etter signering har vært relativt

høyt – særlig på opprørssiden. Likevel viser tall fra første kvartal 2020 at sammenlignet med første kvartal i foregående år, har det vært en nedgang i antallet sikkerhetshendelser og antallet sivile ofre i konfliktrelatert vold (internasjonal kilde, e-post 2020; UNAMA 2020b).

Mange kvinner er bekymret for hva en avtale mellom afghanske myndigheter og Taliban vil bety for kvinners bevegelsesfrihet og deltakelse i samfunnet. Blir rettighetene og seirene som afghanske kvinner har fått de siste årene nullet ut? Blir kvinner igjen stengt ute fra det offentlige rom og hindret fra å delta på ulike samfunnsarenaer? Hvor høy pris må afghanske kvinner betale for å få fred i landet? (France 24 2019).

Det er store variasjoner i hvilke konsekvenser Talibans kontroll og innflytelse har på kvinners bevegelsesfrihet, kleskodeks og muligheter for deltakelse i skole- og arbeidsliv. I mange konservative områder er det uansett kulturelle barrierer som hindrer kvinner i å bevege seg utenfor hjemmet.

4.7 Lovverket

Afghanistan fikk i 2004 en ny grunnlov. I henhold til artikkel 22 har kvinner og menn like rettigheter og plikter. Enhver form for diskriminering på bakgrunn av kjønn er i strid med loven (Constitution of Afghanistan 2004). Samtidig legger det mest omfattende og tradisjonelle lovsystemet i Afghanistan, pashtunwali, vekt på at kvinner må kontrolleres og beskyttes. Den kontroversielle shia-familieloven (Shiite Personal Status Law 2009) slår i artikkel 133 (4) fast at en hustru som hovedregel ikke kan forlate sitt hjem med mindre hun har tillatelse fra sin ektemann.

Både i henhold til sharia og afghansk straffelovgivning er *zina* (alle tilfeller av utenomekteskapelig seksuelt samkvem) en forbrytelse. Mange afghanske kvinner er frihetsberøvet på bakgrunn av moralske forbrytelser eller *zina* (Hakimi & Wimpelmann 2018, s. 5). Afghansk påtalemyndighet og domstoler har praktisert en vid tolkning av *zina*, noe som innebærer at kvinner kan dømmes for å ha hatt til hensikt å begå *zina*. En kvinne som forlater sitt hjem uten tillatelse, har på dette grunnlaget blitt dømt for *attempted zina* fordi hun har gjort seg tilgjengelig for *zina* når hun er uten familiens beskyttelse (UNAMA 2013). Dette ble gjort med hjemmel i sharia og grunnlovens artikkel 130.⁴ Det er åpenbart at en slik forståelse og praktisering av lovverket bidrar til å innskrenke kvinners bevegelsesfrihet kraftig.

Afghanistans nye straffelov (Penal Code 2017) trådte i kraft 14. februar 2018, og er en modernisering av straffelovgivningen på flere områder. Strafferammen for

⁴ Grunnlovens artikkel 130 fastsetter prinsippet om at islamsk lov (sharia) gjelder for forhold som grunnloven eller annen lovgivning ikke regulerer.

zina er redusert, frivillig sex mellom ugifte voksne er redusert fra maksimum femten år til en maksimumsstraff på to års fengsel. Hvis en av partene er gift, øker strafferammen (artikkel 644).

Det finnes relativt lite informasjon om håndhevelsen av den nye straffeloven, og hvordan rettspraksis har utviklet seg. Landinfo har ikke konkret kunnskap om hvorvidt kvinner fortsatt straffefølges for «attempted zina». Det er imidlertid grunn til å tro at den nye straffeloven i begrenset grad har endret rettspraksis i og med at hjemmelen er grunnloven/sharia og ikke straffeloven.

5 Kvinner og migrasjon

Migrasjonsviljen er høy i Afghanistan. Nesten fire av ti afghanere ønsker å forlate landet på grunn av den vanskelige sikkerhetssituasjonen, samt politisk og økonomisk ustabilitet. Ifølge surveyen til Afghanistan Foundation er migrasjonsviljen noe høyere blant menn enn blant kvinner, men utslagene er ikke store og utgjorde i 2019 mindre enn fem prosent. Blant respondentene bosatt i urbane strøk, var trenden motsatt; her var det flere kvinner enn menn som ønsket å forlate landet (The Asia Foundation 2019, s. 235-238).

Det er tydelige kjønnsforskjeller hva gjelder omfang av og grunnen til migrasjon fra Afghanistan. I de tilfellene det ikke er hele familiegrupper som reiser, er det mennene som migrerer. Smuglerruta er kostbar og risikabel, derfor er det en utbredt strategi å sende mannen først, for å legge til rette for at resten av familien kan komme etter. På den måten blir reisen tryggere og risikoen reduseres for familiegruppen som helhet. Menn migrerer med andre ord for å søke arbeid, men han er også tilrettelegger, og baner vei for migrasjon av gjenværende familiemedlemmer. Ekteskap og familiegjening er de viktigste årsakene til at kvinner migrerer (CSO 2018, s. 48, 49; Saidi 2017).

Det er en uttalt forventning om at menn som migrerer bistår familienettverket i Afghanistan finansielt.⁵ Dette gjelder i mindre grad for kvinner som migrerer (samtale med kvinneaktivist i Kabul, oktober 2019).

Migrasjon er et familieanliggende, og beslutningen om at et medlem av familien skal migrere, må forankres i familiegruppen. En kvinneaktivist opplyste i møte med Landinfo (oktober 2019) at det normalt er det mannlige familieoverhodet som tar den endelige beslutningen. I en studie av kvinnelige migranter, bekreftes det at det er storfamilien som finansierer reisen for de afghanske kvinnene. Reisen ut av landet, blant annet til Europa, er svært kostbar. Anslagene på pris varierer. UN Office on Drugs and Crime (UNODC) hevder at ifølge de mest konservative

⁵ Dette handler om at det er familiegruppens menn som i henhold til afghansk lovgivning, sharia og afghansk kultur er forpliktet til å forsørge medlemmene i storfamilien.

anslagene, koster smuglerruta fra Afghanistan til Tyrkia 2500 USD. Prisen til Europa er betydelig høyere, fra 4000 USD (UNODC 2018, s. 59). Andre kilder opererer med enda høyere priser (Mixed Migration Centre 2018, s. 34).

Kvinner er overrepresentert blant de som reiser med fly og ikke landeveien. Blant kvinnene som deltok i studien til Mixed Migration Centre (2018, s. 34), var det særlig kvinner som reiste østover til India og Indonesia som tok fly. Reisen til Europa foregikk i hovedsak på land, gjennom Iran og Tyrkia.

Smuglernetverkene har en nøkkelrolle i den illegale migrasjonen fra Afghanistan. Afghanske kvinner som har ankommet Europa opplyser at de har brukt smugler på hele eller deler av reisen. Det var forskjellige smuglere på de ulike delene av reisen, noe som økte følelsen av sårbarhet og mangel på kontroll over situasjonen. Kvinnene fortalte om opprivende og negative opplevelser i møtet med smuglerne. De bruker vold, er ikke til å stole på, i tillegg til at de aktivt feilinformerer (Mixed Migration Centre 2018, s. 37, 39, 40).

Sett hen til smuglernetverkens sentrale posisjon i regionen, det høye antallet som bruker smuglere, og omsetningen som nettverkene antas å ha, er det relativt lite tilgjengelig informasjon om hvordan nettverkene faktisk opererer. Når reisen har startet, ligger skjebnen til migranten i smuglerens hender – de har en enorm makt over kundene sine. Nettverkene krever lojalitet og diskresjon, og de instruerer kundene om hvilken historie de skal fortelle (UNODC 2018, s. 50).

Det er interessant at kvinnene opplyser at de ikke hadde kontakt med smuglerne før reisen startet (Mixed Migration Centre 2018, s. 35). Dette indikerer at reisen er planlagt og tilrettelagt av andre enn henne selv – altså normalt mennene i storfamilien hun tilhører. Det er også uttrykk for den sterke sosiale kontrollen som kvinner er underlagt i Afghanistan.

Afghanistan Research Evaluation Unit (AREU) har gjennomført en kvalitativ studie av enslige mindreårige i den hensikt å belyse hvilke faktorer som bidrar til at familier tar valget om å sende et familiemedlem smuglerruta til Europa. Et av funnene i studien er at det er gutter/unge menn som legger ut på en slik reise (Echavez, Bagaporo, Pilongo & Azadmanesh 2014, s. 11):

“Yes, only boys can travel alone. Here it is not common that women or girls travel alone...” (Razia, 35, F, FGD-Nangarhar).

Young women seldom or never make such a journey due to cultural restrictions and ascribed roles women play in the home and society.

“Well, regarding those who attempt to journey, I would say that most of them are male and are at the age of 17. Females never undertake the journey

unaccompanied because of cultural sensitivity...” (Alawi, 25, M, KII-Kabul).

En studie av enslige mindreårige afghanere i Europa i 2010 viste samme tendens. Forskeren forklarte at hun kun hadde gutter i utvalget, og at hun hadde forsøkt å identifisere enslige mindreårige jenter. Hun forklarte videre at det var rapportert om få tilfeller av enslige jenter. De fleste reiste sammen med en eldre bror, og ingen var tilgjengelige for intervju mens studien ble gjennomført (Mougne 2010, s. 9; Saidi 2017).

5.1 Ulike scenarier

Ulike scenarier må vurderes; reiser kvinnen organisert og lovlig med gyldige reisedokumenter med eksempelvis fly, eller tar hun smuglerruta? Det er betydelig forskjell på å foreta en legal flyreise med gyldige reisedokumenter og en illegal reise med smugler på landeveien.

Det finnes kvinner i Afghanistan som rømmer fra sin familie, for å komme unna tvangsgifte, mishandling eller andre forhold. I tilfeller hvor det er en alvorlig konflikt i familien eller kvinnen er utstøtt, kan det være mulig at kvinnen velger å forlate landet uten familiens godkjenning og aksept. Det forutsetter at hun er økonomisk uavhengig og har tilgang til penger eller verdier til å finansiere reisen. En kvinne som arbeider og er økonomisk selvstendig, kan i prinsippet foreta en slik reise til Europa, men det er svært uvanlig. I tillegg må kvinnen ha ressurser til å planlegge reisen, og hun må komme i kontakt med smuglernetverk. Slike nettverk er mannsdominerte, og det er grunn til å tro at smuglerne normalt vegrer seg mot å smugle enslige kvinner (internasjonal organisasjon, e-post 2020; samtale kvinnelig advokat Kabul, november 2014).

De aller fleste afghanske kvinner er ikke i en slik situasjon (Landinfo 2018a). En enslig kvinne, som ikke tilhører et særlig privilegert sjikt, har ikke tilgang til hverken de økonomiske eller menneskelige ressursene som gjør det mulig for henne å reise ut av landet og til Europa.

Det finnes segmenter i befolkningen som tillater at jenter driver med organisert idrett, eksempelvis fotball. Et jentelag i Kabul fikk familiens aksept til å delta på turneringer i utlandet under den forutsetning at de hadde kvinnelige ledsagere og at de fulgte afghansk skikk og bruk ved at de dekket til håret, samt at de brukte store klær for ikke å vise kroppsformer. Den norske journalisten Anders Sømme Hammer beskrev i boken «Heia Kabul» utfordringer jentene står overfor. Bokens hovedperson Khalida forteller at hun kommer fra en liberal familie, men likevel måtte hun ha lange diskusjoner med faren og brødrene for å få lov til å fortsette å spille fotball (Hammer 2013, s. 38). Da laget deltok på Norway Cup i 2011, hoppet flere av jentene av og søkte om asyl i Europa. Omstendighetene er uklare,

men mye tyder på at dette var planlagt og i samråd med jentenes respektive familier.

Det rapporteres om tilfeller hvor jenter som har studert i utlandet, og som deretter har unnlatt å reise hjem etter at studiene er fullført (Saidi 2017). Ifølge en kvinneaktivist (oktober 2016) forekommer det at afghanske kvinner reiser lovlig til Europa med fly for å delta på konferanse i forbindelse med sitt arbeid. Etter at konferansen er ferdig unnlater hun å benytte returbilletten tilbake til Afghanistan, men i stedet søker om beskyttelse. En kvinneaktivist (oktober 2019) var godt kjent med at kvinner som deltar på «capacity building»-programmer i USA eller Europa ikke reiser hjem som forutsatt. Selv om det ikke finnes forskning på dette, er kvinneaktivistens inntrykk at kvinnens familie i de fleste tilfellene er involvert i beslutningen. Hun kjente selv til et velrennomert studieprogram i USA, som hadde lagt ned tilbudet fordi 95 prosent av jentene ikke returnerte til hjemlandet etter endte studier.

Det hender at familier blir splittet av smuglerne, eller av andre grunner kommer bort fra hverandre under reisen. Graviditet og fødsel kan også føre til familiesplittelse (Mixed Migration Centre 2018, s. 26). The Guardian har intervjuet en kvinne som i 2018 opplevde at familien kom bort fra hverandre da familien på fem skulle krysse grensen mellom Iran og Tyrkia. Far og to av barna kom seg over grensen, mens kvinnen og en datter på seks år ble arrestert av iransk grensepolit og deretter deportert tilbake til Afghanistan. Senere har kvinnen og datteren gjort et nytt forsøk på å komme seg til Tyrkia, denne gangen uten mannlig ledsager. Kvinnen avbrøt forsøket fordi hun var redd for å bli voldtatt av smugleren (Housaini 2019).

5.2 Kan en kvinne reise smuglerruta alene til Europa?

Det foreligger lite etterrettelig og etterprøvbar informasjon om hvorvidt det forekommer at afghanske kvinner reiser landeveien til Europa uten mannlig beskyttelse.

Landinfo har drøftet spørsmålet om sannsynligheten for at afghanske kvinner reiser til Europa alene, uten at de er under mannlig beskyttelse, med flere kilder under informasjonsinnhentingsreiser til Afghanistan. Landinfos kilder har uttalt seg om problemstillingen på generelt grunnlag, og basert på deres kunnskap om det afghanske samfunnet. Samtalepartnerne som har uttalt seg, har ikke kjennskap til konkrete tilfeller hvor kvinner alene har reist smuglerruta til Europa, noe som i seg selv kan indikere at dette forekommer i svært liten grad. Informasjonen som her presenteres fremstår derfor anekdotisk, men er likevel inkludert i notatet fordi den bidrar til å illustrere situasjonen, og fordi det i liten grad foreligger vitenskapelig og systematisert kunnskap om tematikken.

En kvinneaktivist (oktober 2019) kjente ikke til noen tilfeller hvor kvinner har reist smuglerruta til Europa alene. En kvinnelig afghansk advokat mente at det er tilnærmet umulig å forestille seg at en familie tillater at en av deres kvinner reiser landeveien til Europa alene. Hun viste til det kulturelle klimaet i landet, og at de fleste familier heller ikke tillater at kvinner reiser alene innad i Afghanistan. For at familien skal stille seg bak en slik beslutning, forutsettes det at kvinnen reiser sammen med en mannlig slektning (samtale i Kabul, november 2014). En annen representant for en lokal kvinneorganisasjon har tidligere uttalt at det er utenkelig at en afghansk kvinne reiser landeveien til Europa uten en mannlig slektning. Vedkommende uttalte videre at det kan variere hvilken slektning som kan være akseptabel for et slikt oppdrag. Enkelte vil kun akseptere bror, far eller onkel, mens hun i andre tilfeller vil kunne reise med en fetter (samtale i Kabul, oktober 2013).

En lokal menneskerettighetsorganisasjon kjente per 2014 ikke til noen konkrete tilfelle der afghanske kvinner hadde reist alene til Europa, men mente på generelt grunnlag at sannsynligheten for at slikt kan forekomme er størst for afghanere som har bodd lenge i Iran (samtale i Kabul, november 2014).

I 2014 understreket en lokal jurist at folks mentalitet hadde endret seg de siste årene, også når det gjaldt kvinners bevegelsesfrihet og adgang til utdanning. Det skal likevel svært mye til før en familie tillater at en av deres kvinner tar smuglerruta til Europa. Familien må da være i en tvangssituasjon hvor dette framstår som den eneste løsningen (samtale i Kabul, november 2014).

Enkelte familier kan samtykke i at kvinner reiser alene på lovlig vis. På den andre siden er Landinfo kjent med tilfeller hvor høyt utdannede kvinner ansatt i internasjonale NGO-er, må ha med et mannlig familiemedlem som ledsager på jobbreise til Europa.

5.3 Tilpasning til vestlig asylpraksis?

Det har etter 2015/2016 skjedd en innstramming i asylpraksis i mange vestlige land, og det har blitt vanskeligere for afghanske borgere å få beskyttelse og oppholdstillatelse i Europa. Mange familier har erfart at de selv eller familiemedlemmer har blitt deportert, både fra Tyrkia og Europa. I tillegg til at mange afghanere har personlige erfaringer, er det også oppmerksomhet om dette i afghanske massemedier, blant annet oppslag om chartrede fly fra Tyskland med avviste asylsøkere. Samtidig er det kjent at vestlige land ikke returnerer enslige kvinner uten nettverk til Afghanistan. Smuglere gir migrantene råd om praksis i asyllandene, og om hvilke asylansøksøksler som kan føre fram til en oppholdstillatelse (samtale med lokal advokat i Kabul, oktober 2019).

Landinfo mener at det er grunn til å tro at kvinnens storfamilie i de aller fleste tilfellene er involvert i valg av strategi. Det er storfamilien som fatter viktige

beslutninger på familiemedlemmenes vegne og kontroll over familiens kvinner er særlig viktig. I tillegg mangler de aller fleste afghanske kvinner tilgang til de økonomiske og menneskelige ressurser som kreves for å foreta en illegal reise til Europa.

Opplevelsen av håpløshet er stor; både den sikkerhetsmessige og humanitære situasjonen er vanskelig, og troen på en bedre framtid svinner. Store deler av befolkningen ser på migrasjon som en løsning på situasjonen. Samtidig er Afghanistan et fattig land, og prisen for en ulovlig reise til Europa er høy. Mange familier selger jord, hus og annen eiendom for å finansiere reisen for ett eller flere familiemedlemmer. Flere av Landinfos afghanske kilder (advokat; kvinneaktivist, oktober 2019) påpeker at afghanere er villig til å gå svært langt dersom det gir mulighet for oppholdstillatelse i et vestlig land.

6

Referanser

Skriftlige kilder

- Arian, T. (2017, 26. august). In Study of Social Media in Afghanistan, Women Report Mixed Feelings. *Internews*. Tilgjengelig fra <https://internews.org/story/study-social-media-afghanistan-women-report-mixed-feelings> [lastet ned 20. april 2020]
- The Asia Foundation (2019). *A Survey of the Afghan People. Afghanistan in 2019*. Kabul: The Asia Foundation. Tilgjengelig fra https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2019/12/2019_Afghan_Survey_Full-Report.pdf [lastet ned 20. april 2020]
- [Civil Code] (1977). *Civil Law of the Republic of Afghanistan*. Kabul: Republic of Afghanistan, Ministry of Justice. Tilgjengelig fra <https://www-cdn.law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/10/Civil-Code-of-Afghanistan-ALEP-Translation.pdf> [lastet ned 27. april 2020]
- [Constitution of Afghanistan] (2004, 3. januar). Kabul: Afghanistan Ministry of Justice. Tilgjengelig fra <https://www.refworld.org/docid/404d8a594.html> [lastet ned 11. mai 2020]
- CSO, dvs. Central Statistics Organization (2018). *Afghanistan Living Conditions Survey 2016-17*. Kabul: CSO. Tilgjengeleg fra <https://washdata.org/sites/default/files/documents/reports/2018-07/Afghanistan%20ALCS%202016-17%20Analysis%20report.pdf> [lasta ned 17. april 2020]
- Echavez, C., Bagaporo, J., Pilongo, L. & Azadmanesh, S. (2014, desember). *Why do children undertake the unaccompanied journey?* Kabul: AREU. Tilgjengelig fra <file:///C:/Users/bahe/Downloads/1424EWhy-do-children-undertake-the-unaccompanied-journey.pdf> [lastet ned 27. april 2020]
- Emadi, H. (2005). *Culture and Customs of Afghanistan*. Westport: Greenwood Press.
- France 24 (2019, 1. februar). Afghan women fear cost of peace will be their freedom. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/20190201-afghan-women-fear-cost-peace-will-be-freedom> [lastet ned 23. april 2020]
- Gopal, A. (2014). *No good men among the living*. New York: Metropolitan Books.
- Hakimi, A. & Wimpelmann, T. (2018, juni). *Missing from the picture: Men imprisoned for "moral crimes" in Afghanistan*. Bergen: Christian Michelsens Institute. Tilgjengelig fra <https://www.cmi.no/publications/file/6551-missing-from-the-picture.pdf> [lastet ned 15. mai 2020]
- Hammer, A. S. (2013). *Heia Kabul. En ung kvinnes kamp for livet – og fotballen*. Oslo: Aschehoug forlag.
- Housaini, F. (2019, 14. november). What happens to Afghanistan's left-behind women as the Taliban rises? *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/global-development/2019/nov/14/what-happens-to-afghanistans-left-behind-women-as-the-taliban-rises> [lastet ned 23. april 2020]
- Johnson, C. & Leslie, J. (2004). *Afghanistan – The mirage of peace*. New York: Zed Books Ltd.
- Landinfo (2018, 13. august). Kvinneledede hushold. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/08/Temanotat-Afghanistan-Kvinneledede-hushold-13082018.pdf> [lastet ned 15. april 2020]
- Landinfo 2018b, 14. desember). *Humanitære forhold*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/12/Temanotat-Afhganistan-Humanit%C3%A6re-forhold-14122018.pdf> [lastet ned 17. april 2020]

- Landinfo (2019a, 26. juni). *Skilsmisse*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/06/Temanotat-Afghanistan-Skilsmisse-26062019-final-1.pdf> [lastet ned 8. mai 2020]
- Landinfo (2019b, 18. oktober). *Straffeloven*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/10/Temanotat-Afghanistan-Straffeloven-18102019.pdf> [lastet ned 22. april 2020]
- Landinfo (2020, 23. april). *Tazkera, pass og andre ID-dokumenter*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/04/Temanotat-Afghanistan-Tazkera-pass-og-andre-ID-dokumenter-oppdatering-23042020.docx.pdf> [lastet ned 8. april 2020]
- Minority Rights Group International (u.å.). *Hazaras*. London: Minority Rights Group International. Tilgjengelig fra <https://minorityrights.org/minorities/hazaras/> [lastet ned 28. april 2020]
- Mixed Migration Centre (2018, september). *Experiences of female refugees & migrants in origin, transit and destination countries*. Geneve: Mixed Migration Centre. Tilgjengelig fra http://www.mixedmigration.org/wp-content/uploads/2018/09/050_experiences-of-female-refugees.pdf [lastet ned 22. april 2020]
- Mougne, C. (2010, juni). *Trees only move in the wind. A study of unaccompanied Afghan children in Europe*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/4c1229669.html> [lastet ned 27. april]
- NSIA, dvs. National Statistics and Information Authority (2019, juli). *Afghanistan Statistical Yearbook 2018-19*. Kabul: NSIA. Tilgjengelig fra https://www.nsia.gov.af:8080/wp-content/uploads/2019/11/Afghanistan-Statistical-Yearbook-2018-19_compressed.pdf [lastet ned 27. april 2020]
- Pajhwok Afghan News (2019, 28. januar). Thousands of Kabul women get driving licences. *Pajhwok Afghan News*. Tilgjengelig fra <https://www.pajhwok.com/en/2019/01/28/thousands-kabul-women-get-driving-licences> [lastet ned 15. april 2020]
- Penal Code 2017.
- Autorisert engelsk oversettelse er foreløpig ikke offentlig tilgjengelig. Landinfo er i besittelse av en uautorisert engelsk oversettelse.
- Rahim, N. & Zucchini, D. (2019, 21. mai). Attacks on Girls' Schools on the Rise as Taliban Make Gains. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2019/05/21/world/asia/taliban-girls-schools.html> [lastet ned 27. april 2020]
- Saidi, S. (2017, 15. februar). *The "Feminization of Displacement"; case study: Afghan Migratory Flows*. Bremen: Bremen University. Tilgjengelig fra <http://www.iranreview.org/content/Documents/Title-The-Feminization-of-Displacement-case-study-Afghan-Migratory-Flows.htm> [lastet ned 21. april 2020]
- Saifa, Z. & Ahuja, M. (2017, 14. august). It's inappropriate to call Afghan women by their names. These women want to change that. *CNN*. tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2017/08/11/health/afghan-women-where-is-my-name-trnd/index.html> [lastet ned 16. april 2020]
- [Shiite Personal Status Law] (2009, april). *Shiite Personal Status Law*. Tilgjengelig via Refworld <https://www.refworld.org/pdfid/4a24ed5b2.pdf> [lastet ned 11. mai 2020]

Suleman, M. & Williams, S. (2003, mars). *A study of Jaghori District, Ghazni, Afghanistan, under Taliban control*. Cambridge: New England Complex Systems Institute. Tilgjengelig fra <https://www.cdacollaborative.org/wp-content/uploads/2016/01/Strategies-and-Structures-in-Preventing-Conflict-and-Resisting-Pressure.pdf> [lastet ned 27. april 2020]

Thomas Reuters Foundation (u.å.). *The world's most dangerous countries for women 2018*. London: Thomas Reuters Foundation. Tilgjengelig fra <https://poll2018.trust.org/> [lastet ned 8. mai 2020]

Udlændingestyrelsen, Dansk Flygtningehjelp & Utlendingsdirektoratet (2001). *Rapport fra fact-finding mission til Pakistan – med henblikk på at belyse sikkerhedsforhold og menneskerettighedsforhold i Afghanistan*.

Rapporten er tilgjengelig i Landdatabasen.

UNAMA, dvs. United Nations Assistance Mission in Afghanistan & OHCHR, dvs. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2020, februar). *Afghanistan Annual Report 2019. Protection of Civilians in Armed Conflict*. Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2019_-_22_february.pdf [lastet ned 17. april 2020]

UNAMA (2020, april). *Protection of Civilians in Armed Conflict. Quarter Report 1 January – 31 March 2020*: Kabul: UNAMA. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2019_-_22_february.pdf [lastet ned 28. april 2020]

UNAMA & OHCHR (2013, desember). *A Way to Go: An Update on Implementation of the Law on Elimination of Violence against Women in Afghanistan*. Kabul: UNAMA & OHCHR. Tilgjengelig fra https://unama.unmissions.org/sites/default/files/unama_evaw_law_report_2013_revised_on_16_dec_2013.pdf [lastet ned 27. april 2020]

UNODC, dvs. United Nations Office on Drugs and Crime (2018). *Global Study on Smuggling of Migrants 2018*. Wien: UNODC. Tilgjengelig fra https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glosom/GLOSOM_2018_web_small.pdf [lastet ned 19. mai 2020]

Muntlige kilder

Afghansk jurist. Møte i Kabul 20. november 2014.

Afghansk advokat. Møte i Kabul 28. oktober 2019.

FN-organisasjon. Møte i Kabul 21. oktober 2013.

Internasjonal kilde. E-post 2020.

Kvinnelig advokat. Møte i Kabul 19. november 2014.

Kvinneaktivist. Møte i Herat 26. august 2019.

Kvinneaktivist. Møte i Kabul 28. oktober 2019.

Lokal kvinneorganisasjon. Møte i Kabul 20. oktober 2013.

Lokal NGO. Møte i Balkh 23. oktober 2019.

Lokalansatt i internasjonal organisasjon. Epost 3. april 2020.

Lokal kvinneorganisasjon. Samtale i Kabul 1. mai 2017.

Menneskerettighetsorganisasjon. Møte i Kabul 18. november 2014.

NGO. Møte i Balkh 24. oktober 2019.